

	Republika e Kosovës Republika Kosovo • Republic of Kosovo	
Institucioni i Avokatit të Popullit Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution		
Nr./Br./No.	908/2016	
Nr.i fq/Br.str./Nr.pg.	08/08/16	
Data/Datum/Date:		
PRISHTINË-PRIŠTINA-PRISTINA		

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

**Ex officio
Nr. 415/2016**

**RAPORT ME REKOMANDIME
I AVOKATIT TË POPULLIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS**

në lidhje me

Mungesën e qasjes në ndërtesën e gjykatës në pjesën veriore të Mitrovicës, respektivisht mohimit të së drejtës për qasje në drejtësi

**Për: Z. Nehat Idrizi
Kryesues i Këshillit Gjyqësor të Kosovës**

**Z. Blerim Isufaj
Kryesues i Këshillit Prokurorial të Kosovës**

**Z. Ali Kutllovcı
U. D. Kryetar i Gjykatës Themelore në Mitrovicë**

**Z. Shyqyri Syla
Kryeprokuror në Prokurorinë Themelore në Mitrovicë**

Prishtinë, më 8 gusht 2016

QËLLIMI I RAPORTIT

Qëllimi i këtij raporti është të térheqë vëmendje autoriteteve përgjegjëse nëse gjykata në pjesën veriore të Mitrovicës siguron qasje në drejtësi dhe nëse kjo qasje është në pajtim me standardin e trajtimit të barabartë të qytetarëve para Kushtetutës.

Me anë të këtij raporti Avokati i Popullit synon të térheq vëmendjen e institucioneve përkatëse/kompetente për pasojat negative nga moszbatimi i ligjit, shkeljet e të drejtave themelore të njeriut për qasje në drejtësi, dhe të rekomandojë zgjidhje të mundshme.

PËRMBLEDHJA E FAKTEVE

Që prej shkurtit 2008, saktësisht, menjëherë pas shpalljes së pavarësisë së Republikës së Kosovës, sistemi gjyqësor në Mitrovicë përballet me probleme qenësore në funksionimin e tij. Sistemi gjyqësor kishë filluar punë prej 1 shtator 1999 deri më 20 shkurt 2008. Kështu, për më shumë se tetë vite, ky sistem pothuajse ka ndaluar së funksionuari tërësisht duke e bërë të pamundur për qytetarët e rajonit ushtrimin e të drejtave themelore për qasje në drejtësi, e drejtë kjo e garantuar me instrumentet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, të zbatueshme drejtpërdrejtë në Kosovë dhe me Kushtetutën e Kosovës.

Në ndërtesën e gjykatës që ndodhet në pjesën veriore të Mitrovicës nuk ka pasur qasje për gjyqtarët dhe prokurorët publik lokal dhe personelin ndihmës të tyre që pas ngjarjeve të muajve shkurt dhe mars 2008.¹

Që nga vendosja e tyre zyrtare me 9 dhjetor 2008, ky kompleks i gjykatës është administruar nga personeli i Misionit të Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë (EULEX), i cili aktualisht përbëhet prej gjyqtarëve, prokurorëve, personelit vendor (shqiptarë të Kosovës dhe serbë të Kosovës) dhe personelit ndihmës ndërkombëtar.²

Në ndërtesën e Gjykatës në veri të Mitrovicës janë shkaktuar dëme të konsiderueshme dhe nuk ka pasur qasje në ndërtesën e gjykatës në veri, që kanë mbetur 2500 lëndë të procedurës civile dhe 1700 lëndë të procedurës penale, ku asnëherë nuk ka pasur mundësi të procedohen.³

Aktualisht Gjykata Themelore në Mitrovicë punon në objektin e ish Gjykatës Komunale në Vushtrri. Vitin e kaluar, dega në Vushtrri e GJTHM, është vendosur në një objekt të ri. Mungesa e hapësirave për punë në GJTHM, është e vështirë, pasi disa gjyqtarë punojnë

¹Shih reportin e OSBE-së Janar 2011, lidhur me Sistemi Gjyqësor në Mitrovicë

²Po aty, fq...

³Shkresë nga Gjykata Themelore e Mitrovices, GJA.nr.209/2016, 01.07.2016

në një zyre. Po ashtu, edhe i gjithë stafi punues kushtet e punës i ka të vështira për arsyet mungesës së hapësirave. Në objektin e gjykatës në veri gjendet EULEX-i. Shpenzimet e këruara për mirëmbajtje të objektit në veri paguhën, ndërsa nuk lejohet qasja.

Pothuajse shumica e lëndëve të prokurorisë që kanë mbetur në objekt në veri të Mitrovicës janë parashkruar, për arsyet objektive të pamundësisë së qasjes në veri.

PTHM, tani funksionon në objektin e ish gjykatës në Vushtrri, kushtet e punës janë të vështira, për arsyet të hapësirës për punë. Ka mungesë të prokurorëve. Pas vendosjes në objekt të ri të degës në Vushtrri të GJTHM, prokuroria ka edhe 2 zyre, por janë të pamjaftueshme për punë.

ANALIZA JURIDIKE

Bllokimi i lëndëve në pjesën veriore dhe mosfunkcionimi i plotë i sistemit gjyqësor në Mitrovicë për më shumë se tetë vite paraqet shkelje serioze të drejtave të njeriut të garantuara me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut: e drejta për qasje në drejtësi, e drejta për liri dhe e drejta për gjykim korrekt brenda kohës së arsyeshme. Ky raport do të fokusohet në të drejtën për qasje në drejtësi – e drejtë kjo fundamentale dhe burim i realizimit të drejtave të tjera.

E drejta për qasje në drejtësi

Qasja në drejtësi jo vetëm që është e drejtë në vete, por është gjithashtu një mjet fuqizues dhe mundësues në realizmin e ushtrimit të drejtave të tjera. E drejta e qasjes në gjykatë, është e drejtë fundamentale e njeriut e cila nënkupton që askush nuk mund të pengohet apo të ndalohet që t'i drejtohet një gjykate për të kërkuar mbrojtjen e të drejtave të tij, dhe ndalesat nuk mund të bëhen as nga kushtetuta, ligji, apo çfarëdo akti tjetër, por as nga vendimet individuale të ndonjë gjykate apo autoriteti tjetër.⁴

E drejta për qasje në drejtësi është e drejtë e përcaktuar dhe e mbrojtur me Konventën Evropiane për Liritë dhe të Drejtat e Njeriut⁵ (këtu e tutje KEDNJ): dhe në vete përfshin të drejtat themelore të njeriut, siç janë e drejta për një gjykim të drejtë sipas nenit 6 të KEDNJ-së⁶ e Drejta për Ankim Efektiv sipas nenit 13 të KEDNJ-së.⁷

⁴Komentari Kushtetutës së Republikës së Kosovës fq.488

⁵KEDNJ është pjesë e sistemit tonë juridik e Kushtetutes sipas nenit 22 të Kushtetutës së Kosovës “rregullat përgjithësish të pranuaratë së drejtës ndërkombe të bëhen pjesë e rendit juridik, se ato janë mbi ligjin vendor, dmth. mbi ligji në Republikës së Kosovës, të cilat i përkasin ligjet vendor kombëtar dhe, si të tillë, këto rregulla(parime) nuk i nënshtronen vlerësimit të kushtetutshmërisë”.

⁶Neni 6 KEDNJ “E drejta për një proces të rregullt: Çdo person ka të drejtë që çështja e tij të dëgjohet drejtësisht, publikisht dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarrur dhe e paanshme, e krijuar

Qasja në drejtësi përmes gjykatave, "the right of access to a court" sipas KEDNJ nënkupton që gjykatat duhet të jenë të qasshme. Qasja mund të përfshijë gatishmérinë e gjykatave me juridikcion relevant, disponueshmérinë e interpretimit, qasjen në informata dhe qasjen në vendime gjyqësore. Pjesë e kësaj të drejtë gjithashtu mund të përfshihet edhe largësia gjeografike e gjykatës, pra nëse aplikantëve u pamundësohet ndjekja e rregullt e procedurave ligjore për shkak të largësisë gjeografike.⁸

Duke i pasur parasysh elementet të cilat e karakterizojnë të drejtën për qasje në drejtësi – e cila kërkohet përmes gjykatave, mund të konstatohet që në rastin e Gjykatës së Mitrovicës është shkelur kjo e drejtë në përgjithësi dhe në veçanti: 1) Mohimi i qasjes në informata; 2) Qasja në vendime gjyqësorë dhe 3) Mosgatishmëria e gjykatës me juridikcion për të vepruar.

E drejta ndërkombëtare dhe evropiane për të drejtat e njeriut detyron shtetet të garantojnë të drejtën e çdo individi për të shkuar dhe për të pasur qasje në gjykatë - ose për të marrë një mbrojtje gjyqësore lidhur me një çështje penale, civile, administrative apo qoftë edhe për të gjetur se të drejtat e individit janë shkelur. Kështu, duke ditur që mbi 2700 lëndë civile dhe mbi 1500 lëndë penale kanë mbetur të pa procedura kjo jo vetëm që ka diskriminuar një pjesë të qytetarëve të Kosovës (komunat veriore) por paraqet edhe një rëndësë dhe humbje të kredibilitetit dhe besueshmérinë në sistemin gjyqësore të Republikës së Kosovës.

Pamundësimi i ushtrimit të së drejtës për t'iu drejtar drejtësisë, konkretisht gjykatës, paraqet shkeljen themelore dhe më të rëndësishme sepse vetëm përmes saj mundësohet arritja deri tek të drejtat e tjera (nëpërmjet rrugëve gjyqësore deri tek vendimet meritore). Me këtë rast, qytetarëve të Mitrovicës u pamundësohet për të mbrojtur vetën kundër shkeljeve të drejtave të tyre, për të korrigjuar gabimet/shkeljet civile, për të mbajtur pushtetin ekzekutiv të përgjegjshëm dhe për të mbrojtur veten e tyre në procedurat penale.

E drejta për procedurë të drejtë dhe zgjidhja me kohë e mosmarrëveshjeve, e drejta për dëmshpërblim të përshtatshëm, si dhe zbatimi i përgjithshëm i parimeve të efikasitetit dhe efektivitetit në ofrimin e drejtësisë të cilat parashihen në të drejtën ndërkombëtarë dhe evropiane shkelen në momentin e mohimit të ushtrimit të së drejtës për qasje në drejtësi.⁹

me ligj, e cila do të vendllojë si për mosmarrëveshjet në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tij të natyrës civile, ashtu edhe për bazueshmérinë e çdoakuze penale në ngarkim të tij."

⁷Neni 13 KEDNJ: "E drejta për zgjidhje efektive: Çdokush, të cilin i janë shkelur të drejtat dhe liritë e përcaktuara në këtë Konventë, ka të drejtën e një zgjidhjeje efektive para një organi kombëtar, pavarësisht se shkelja është kryer nga persona që veprojnë në përbushje të funksioneve të tyre zyrtare."

⁸Handbook access to justice

⁹ Doracak mbi ligjin evropian në lidhje me qasjen në drejtësi

Zbatimi në praktikë i së drejtës për qasje në gjykatë shihet në rastin *Golder v. United Kingdom*¹⁰ ku një i burgosur kishte tentuar ta padiste rojën e burgut për shpifje sipas procedurës civile, gjë që nuk ishte pranuar nga gjykata nationale, prandaj GjEDNj vendosi që refuzimi i gjykimit të një padie të tillë nga gjykata ishte shkelje e së drejtës për qasje në gjykatë të të burgosurit. Sipas paragrafit 36 të Aktgjykimit e drejta për qasje “right to court” interpretohet si në vijim: “Pjesë e së drejtësi për gjykim ose e qasjes në drejtësi është e drejta për të dorëzuar pranë Gjykatës ose tribunalit çfarëdo lloji të parashtresës mbi të cilën do të veproi gjykata në lidhje me të drejtat dhe obligimet civile. “Right to the court” ose e drejta për qasje në drejtësi përfshinë të drejtën që të iniciohen procedura në çështje civile pranë gjykatës kompetente”.

E drejta e qasjes në gjykatë ku GJENDJ konstatoi se Pamundësia e një pale që padia e saj të dëgjohet efektivisht nga një gjykatë në lidhje me një kontest civil është trajtuar nga Gjykata edhe në rastin *Immobiliare Saffi v. Italy*,¹¹ ku u konstatua se kjo parqet shkelje të së drejtës për qasje në gjykatë, dhe rrjedhimisht në kundërshtim me parimin e shtetit demokratik dhe shtetit e së drejtës.

GjEDNj në rastin *Brandstetter v. Austria*,¹² vendosi që palës së akuzuar i ishte shkelur e drejta për qasje të barabartë në gjykatë pasi që ankesa e prokurorisë e bërë në gjykatë nuk i ishte dërguar edhe palës së akuzuar, dhe rrjedhimisht kjo e fundit nuk ishte ofruar mundësia e përgjigjes ndaj pretendimit të ankesës së prokurorit.

E drejta për qasje së barabartë në gjykatë është standard i së drejtës për gjykim të drejtë dhe nënkupton që secila palë në procedurën gjyqësore duhet t'i ofrohet ambient dhe kohë e arsyeshme për të dhënë shpjegime mbi rastin, në mënyrë që të mos shihet në sytë e të tjerëve që njëra palë ishte paarsyeshëm e kufizuar ndaj kundërshtarit të tij/saj.¹³

Qasja në drejtësi sipas Kushtetutës së Republikës së Kosovës

Edhe Kushtetuta e Republikës së Kosovës e parashëtë drejtës për qasje në drejtësi, ku nën nenin 102.2 përcaktohet se “Pushteti gjyqësor është unik, i pavarur, i drejtë, apolitik e i paanshëm dhe siguron qasje të barabartë në gjykata.”, duke u bazuar në nenin 102.2 qasja në gjykatë është një e drejte kushtetuese e garantuar kjo e drejtë kushtetuese konkretizohet edhe me nenin 7 të Ligjit për Gjykata sipas të cilit përcaktohet se “Çdo person ka të drejtë t'i drejtohet gjykatës për të kërkuar mbrojtjen dhe zbatimin e të drejtave të tij të ligjshme. Çdo person ka të drejtë të përdor mjetet juridike kundër një

¹⁰. Case of *Golder v. THE UNITED KINGDOM* (Application no. 4451/70) JUDGMENT STRASBOURG 21 February 1975

¹¹. Case of, *Immobiliare Saffi v. Italy*, Application No. 22774/93, 28 July 1999, Judgement.

¹². Case of, *Brandstetter v. Austria*, 28 August 1991, Judgment, Series A. No. 21, f. 28, para. 68.

¹³ Rastin *Bulut v. Austria*,

vendimi gjyqësor apo administrativ që cenon të drejtën apo interesat e tij në mënyrën e caktuar me ligj”

Me kushtetutën e Republikës së Kosovës përcaktohet se çdo person ka të drejtë të qasen në gjykatë, kjo qasje duhet të jetë e barabartë për të gjithë qytetarët e Republikës së Kosovës pa diskriminim. Qasja në gjykatë në përputhje me Kushtetutë nënkuption se çdo person pa diskriminim dhe në mënyrë të barabartë ka të drejtë ti drejtohet gjykatës për realizimin e të drejtave dhe obligimeve të tij kushtetuese e ligjore. Qasja në gjykatë përfshinë të drejtën që çdo person ti drejtohet gjykatës dhe të ketë qasje si fizikisht ashtu edhe me anë të shkresave dhe mjeteve tjera juridike.

E drejta e qasjes në drejtësi në përgjithësi dhe e drejta për qasje në gjykatë në veçanti paraqet një element shumë të rëndësishëm duke pasur parasysh se gjykatat ofrojnë mbrojtje gjyqësore të drejtave¹⁴ kundër praktikave të paligjshme dhe mundësojnë zbatimin dhe sundimin e ligjit. Vetëm përmes një gjykate funksionale dhe një sistemi gjyqësor funksional mund të garantohe sundimi i ligjit.

Shkelje të së drejtës për qasje në gjykatë ekziston në raste: a) kur gjykatat refuzojnë të pranojnë një palë mbi baza *locus standi*, duke e konsideruar që çështja e palës nuk mund t’i qaset gjykatës; b) kur e drejta për qasje në gjykatë kufizohet nga procedura apo kufizime të ndryshme; dhe c) kur vendimet finale gjyqësore nuk zbatohen nga institucionet përkatëse.¹⁵

Mohimi i qasjes në gjykatë paraqet shkelje të të drejtave të njeriut të përcaktuara me KEDNj dhe Kushtetutë, shkelja e kësaj të drejte i pamundëson personave që të dërgojnë çështjet në Gjykatë Kushtetuese në përputhje nenin 113 paragrafi 7 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe me Neni 47 të Ligjit për Gjykatën Kushtetuese ku përcaktohet se “*1. Çdo individ ka të drejtë të kërkojë nga Gjykata Kushtetuese mbrojtje juridike në rast se pretendon se të drejtat dhe liritë e tija individuale të garantuara me Kushtetutë janë shkelur nga ndonjë autoritet publik. 2. Individ mund ta ngritë kërkesën në fjalë vetëm pasi që të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj.*” me rastin e pamundësimit të dërgimit të çështjes në Gjykatë personave ju pamundësohet edhe shterja e mjeteve juridike që është kusht për dërgimin e një çështje në Gjykatën Kushtetuese dhe në këtë formë personave ju mohohet edhe një e drejtë Kushtetuese.

¹⁴ Neni 54 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës; *Mbrojtja Gjyqësore e të Drejtave*: “Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes gjyqësore në rast të shkeljes ose mohimit të ndonjë të drejte të garantuar me këtë Kushtetutë ose me ligj, si dhe të drejtën në mjete efektive ligjore nëse konstatohet se një e drejtë e tillë është shkelur.”

¹⁵ Komentari i Kushtetutës së Republikës së Kosovës, fq.489

KONSTATIMET E AVOKATIT TË POPULLIT

Avokati i Popullit konstaton:

Mungesa e një sistemi gjyqësor plotësisht funksional në veri të Kosovës paraqet pengesa të mëdha në të drejtat e individit për qasje në drejtësi. Në rastin konkret të shtetasve të Republikës së Kosovës në përgjithësi dhe banorëve të asaj pjese që bie në kompetencë territoriale të asaj gjykate u është penguar vazhdimisht e drejta për qasje në drejtësi që nga 20 shkurti 2008 deri më sot. Mohimi për më shumë se 8 vite i qasjes në Gjykatën në veri të Mitrovicës shkelë:

- (1) Të drejtën për gjykim të drejtë e përcaktuar dhe e mbrojtur me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe me nenin 102 paragrafi 2 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës.
- (2) Me rastin e shkeljes së drejtës për qasjes në gjykatë shkelet edhe e drejta për mjete efikase juridike të përcaktuar dhe të mbrojtur nenin 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe me nenin 32 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.¹⁶
- (3) E drejta për gjykim të drejtë dhe brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur e krijuar me ligj e drejtë kjo e përcaktuar dhe e mbrojtur me nenin 6 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ).
- (4) Të drejtën për mbrojtje gjyqësore të drejtave të përcaktuar me nenin 54 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.¹⁷
- (5) Të drejtës për mbrojtjen e pronësë dhe pronës e përcaktuar dhe e mbrojtur me nenin 1 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut - KEDNJ-së (protokolli shtesë Paris, 20.III.1952) përkatësisht me nenin 46 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.
- (6) Funksionimi jo i rregullt i sistemit gjyqësor dhe mohimi i të drejtës për qasjes në gjykatë shkakton pasojat serioze edhe në sundimin e ligjit, forcimin e rendit publik dhe mbrojtjen e rajonit nga praktikat e kundërligjshme.¹⁸
- (7) Parashkrimet ligjore: Veprat penale për të cilat në bazë të Kodit Penal të Republikës së Kosovës parashihet parashkrimi, si pasoj e mungesës së qasjes në gjykatë dhe

¹⁶ Shkelja e të drejtës për qasje në gjykatë shkakton edhe shkelje të së drejtës për mjete juridike efikase sepse me shkeljen e të drejtës për qasje në gjykatë pamundësohet dërgimi i shkresave në gjykatë, shkresave si janë kërkesat ankesat mjetet tjera juridike.

¹⁷Neni 54 i KRK-së parashev: “Çdokush gjëzon të drejtën e mbrojtjes gjyqësore në rast të shkeljes ose mohimit të ndonjë të drejtë të garantuar me këtë Kushtetutë ose me ligj, si dhe të drejtën në mjete efektive ligjore nëse konstatohet se një e drejtë e tillë është shkelur.”

¹⁸ Mohimi i qasjes në gjykatë dhe organet e drejtësisë pamundëson organet shtetërore po edhe personat që të realizojnë obligimet e tyre ligjore dhe të raportojnë krimin.

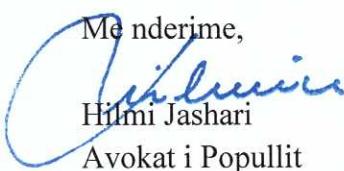
funkcionimit jo të rregullt të organeve gjyqësore pas kalimit të afatit të paraparë ligjorë arrijnë parashkrimin.¹⁹

REKOMANDIMET E AVOKATIT TË POPULLIT

Në bazë të këtyre konstatimeve, dhe në përputhje me nenin 135, par. 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës dhe nenin 16, par. 8 të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, Avokati i Popullit rekomandon që:

- 1) **Këshilli Gjyqësor i Kosovës** në afatin sa më të shkurtër kohor të funksionalizojë sistemin gjyqësor në rajonin e Mitrovicës, duke mundësuar kështu qasjen në lëndët civile dhe penale të bllokuara prej vitit 2008 dhe të procedojë me ato që do të vijojnë.
- 2) **Gjykata** në pjesën veriore në Mitrovicë të marrë masat e nevojshme për heqjen e të gjitha pengesave fizike dhe administrative të qasjes në dokumente dhe të bashkëpunojë në nivelin e duhur me pjesën tjeter të degëve të Gjykatës së Mitrovicës.

Në pajtim me nenin 132, paragrafi 3 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (“Çdo organ, institucion ose autoritet tjeter, që ushtron pushtet legitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t'u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t'i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkua të pajtim me ligj”) dhe nenin 28 të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit (“Autoritetet, të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar rekomandim, kërkesë ose propozim për ndërmarrjen e veprimeve konkrete, . . . duhet të përgjigjen brenda afatit tridhjetë (30) ditor. Përgjigja duhet të përbajë arsyet me shkrim për veprimet e ndërmarra lidhur me çështjen në fjalë”), mirësisht Ju lutemi të na informoni për veprimet që do të ndërmerrni lidhur me këtë çështje.

Me nderime,

Hilmi Jashari
Avokat i Popullit

¹⁹Parashkimi paraqitet në ato raste ku veprat penale kanë afat të parashkrimit më të shkurtër se 8 vite, kryesisht veprat penale që kanë dënimë me më pak vite burg, veprat penale që kanë dënimë me gjoba dhe kundërvajtjet.